

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Leonardi Lessii E Societate Iesv Theologi. In D.
Thomam De Beatitudine. De Actibus Humanis. De
Incarnatione Verbi. De Sacramentis Et Censuris.
Prælectiones Theologicae Posthumæ**

Lessius, Leonardus

Lovanii, 1645

Dvb. 8. Vtrum voluntas, conscientia dubia aliquid faciens, sit mala.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72898)

hoc iudicio speculatio quo putas talem contractum in se esse illicitum, potest consistere aliud iudicium quod sit practicum, quo iudices hoc opus tibi hic & nunc esse licitum, id est, non imputandum ad culpam; eo quod prudens iudicium aliorum, vel probabiles rationes sequaris.

Obijcitur Secundo, Si licitum esset sequi sententiam probabilem, omisa probabiliore, iudex non teneretur ferre sententiam pro eo, cuius ius est probabilius: atqui hoc manifeste est falsum: ergo & id vnde sequitur.

Quidam censent verosimile iudicem posse sequi sententiam probabilem in q. Iuris.

Respondeo Primo, Iudicem teneri ex iustitia sequi id, quod est probabilius in questione facti: verosimile autem quibusdam videri id ipsum non teneri iudicem facere in questione Iuris. Ita sentit Michael Salon 2. 2. q. 63. a. 4. controu. 2. vbi pro hac sententia citat Pet. Sotum & DD. Salmanticenses. Vt si questio sit, vtrum Testamentum Pauli quo me instituit heredes, sit solemne, an no; & ego melioribus indicijs & rationibus probet esse solemne, quam aduersarius probat non esse solemne, tenetur Iudex mihi hereditatem adiudicare. Si vero questio sit, vtrum ex testamento minus solemni hereditas debeatur; etiamsi ego probem partem aientem esse probabiliorem, non tenetur tamen Iudex hoc sequi. Sed difficultas est in assignanda ratione huius diuersitatis; si enim dicas illum, qui in questione facti melius probat, maius ius habere; cur non etiam plus iuris habeat, qui melius probat in questione Iuris? Vnde haec sententia mihi non omnino probatur. Quare

49 Sed verius negatur.

Respondeo Secundo, Simpliciter negando maiorem. Etsi enim huius ius sit probabile; tamen non est probabilis opinio iudicem posse illi rem adiudicare, quando ius alterius est probabilius. Ratio est, quia iudex constitutus est vt cuique tribuat secundum ius cuique competens. Ergo quando non potest constare vtri parti ius competat, illi fauere debet cui magis videtur competere; sic enim humano modo maxime accedit ad veritatem.

50 Sed semper possumus sequi sententiam probabiliorem.

Dico Quarto, Fieri interdum potest, vt in operando teneamur sequi opinionem probabilem dimissa probabiliore, vel aequae probabili. Est contra quosdam recentiores, Medianam hoc loco, & Salon 2. 2. q. 63. art. 4. dub. 2.

In dubio Baptismi.

Probatur exemplis. Primo, Probabile est pro Baptismo infantis in extrema necessitate posse pecuniam dari: contrarium sit etiam probabile vel probabilius; qui scit illam sententiam esse probabilem, tenetur illam in praxi sequi, & data pecunia curare infantem baptizari.

In dubio Confessio.

Secundo, Probabile est, eum qui offendit signa contritionis in extremis, posse absolui: contrarium est etiam probabile; & secundum Nauarrum probabilius: teneris sequi in praxi illam probabilem. Ratio est; quia potes in his casibus proximo succurrere sine peccato, vel vilo alio incommodo: ergo lege charitatis teneris succurrere; quia gravissimum periculum salutis aeternae urget.

Dices, Quo modo altera pars est probabilis, si non possim illam sequi?

Respondeo, Si nosti benigniorem partem in praxi esse probabilem, durior pars, solum speculatiue est tibi probabilis; id est, probabile tibi est ex parte rei non esse licitum facere, quamuis ob ignorantiam veritatis, iunctam opinioni probabili alterius partis, tibi non sit imputandum, etiamsi opus facias. Itaque cum sine peccato pos-

sis proximum iuare in tanto discrimine, teneris; quamuis fortassis opus quod facis, sit in se illicitum. Qui vero ignorat inculpate benignioris partis probabilitatem; ei altera pars etiam practice est probabilis.

51 In dubio Praecepti.

Tertio, Superior aliquid imperat subito, quod probabile est esse licitum, quamuis contrarium sit probabilius; subditus tamen tenetur obedire, vt docet Silvester verbo *Conscientia*, qu. 4. ex D. Bonauentura in 2. dist. 39. art. 1. quaest. 3. in fine. Ratio est, Quia inferior potest illud facere: ergo tenetur ratione praeccepti: quando enim materia est licita & honesta, praecceptum Superioris obligat.

In dubio Restitutio. nis, quid sequi debet quislibet Confessarius.

Quarto, Audiuit Confessionem alicuius, qui non vult relinquere contractum, quem probabiliter tenet esse licitum, etiamsi probabilis sit esse illicitum; non solum potes, sed etiam teneris illum absolueret. Ratio est, Quia iste non habet impedimentum absolutionis, cum sine peccato sequatur sententiam probabilem: ergo cum ipsius confessionem iam audiueris, teneris ex officio. Sacerdos enim ex officio auditam confessionem, tenetur poenitentem non impeditum absolueret. Quod si confessionem nondum audiueris, posses eum remittere ad suum Parochum, eo quod tuam sententiam, quae probabilior est, sequi nolit. Parochus tamen, qui ex iustitia tenetur audire, non potest eum reijcere, etiamsi sententiam eius sequi nolit. Vide Sotum in 4. dist. 18. qu. 2. art. 5. ad 5.

Quid hic sequi debet Parochus.

Aduerte tamen, ad hoc exemplum Respondere potest eum qui absoluit poenitentem in tali casu, non sequi opinionem probabilem, sed certam; quod certum est, Sacerdotem auditam confessionem teneri absolueret poenitentem, quem non scit esse indispositum: non est autem indispositus, qui sequitur opinionem probabilem.

52

DVBIVM VIII.

Vtrum voluntas conscientia dubia aliquid faciens, sit mala?

Notandum est, aliud esse dubium practice, aliud speculatiue.

53

Practice dubium dicitur, de quo dubitatur in ordine ad operationem; scilicet an liceat illud facere, an omittere, id est, vtrum imputetur ad peccatum. Idque fieri potest dupliciter, vel in vniuersali sine circumstantijs; vel in particulari cum his vel illis circumstantijs.

Quid dubium Practice.

Dubium speculatiue dicitur, de quo dubitatur vtrum in se sit tale, vel tale; verum, an falsum; licitum, an illicitum.

Quid Speculatiue.

Rursus, aliud est *dubium Iuris*; vt cum dubitatur vtrum liceat; vtrum sit obligatio; vtrum extet aliqua lex. Aliud *Facti*; vt cum dubitatur de substantia facti, vel aliqua eius circumstantia. His positis

Quid Inuris.

Quid Facti.

Dico Primo, Si conscientia sit practice dubia in particulari, dubitando an hic & nunc opus sit licitum, voluntas cum tali conscientia operans, non potest esse recta. Est communis Doctorum. Vide Nauarrum in cap. *Si quis*, de poenitentia d. 7. num. 56. & sequentibus, & n. 81. & Caietanum Tomo 1. opusculo vltimo, respon. 13. dub. 7. est recta. Adrianum Quodl. 2.

54 Conscientia Practice dubia in particulari, sic operans, non est recta.

Probatur

Rom. 14.

Probatur cōmuniter ex illo ad Rom. 14. Quid quid non est ex fide, peccatū est; id est, ex credulitate, qua credas hoc esse licitum; de hac enim fide loquitur Apost. Ratio est, Quia qui cum tali dubio operatur, apertē se exponit periculo peccandi: ergo peccat; iuxta id Ecclesiastæ 3. Qui amat periculum, peribit in. Hinc sequitur, hominem peccare quotiescūq; aliquid facit, nesciens an sit licitum, an illicitum.

55
Iudicium moraliter certum, est necessarium, ut voluntas sit bona.

Petes, An ergo debeat esse certus esse licitum? Respondeo, Debere esse moraliter certum hoc opus cum his circumstantijs sibi esse licitum; id est, se in eo nō peccare, vt rectē Nauar. sup. n. 58:

Ratio est, Quia debet esse iudicium prudens, quo hoc faciat: iudicium autem prudens debet esse moraliter euidens & certum. Dico moraliter, quia non est opus euidentiā Mathematicā, vel certitudine fidei; sed qualis in rebus humanis haberi solet.

Aduerte tamen, cūm hoc iudicium practicum possit consistere cum dubio speculatiuo, id non semper excludere omnem scrupulum & formidinem; quia ex dubio speculatiuo assidue suggeritur aliqua ratio dubitandi, quæ facile scrupulum parit, nisi fortē quis sit iudicio benē firmo; & rationes, ob quas practice censet esse licitum, constanter consideret.

56
Conscientia speculatiue dubia, vel practice in vniuersali, si in particulari non dubitet, est recta.

Dico Secundō, Quamuis conscientia speculatiue sit dubia, vel etiam practice in vniuersali; si tamen in particulari non dubitet practice, & determinate iudicet cum his circumstantijs hoc opus esse licitum, voluntas consentiens poterit esse recta. V. g. Subditus etsi speculatiue nesciat vtrum bellum sui Principis sit iustum an iniustum, tamen in particulari potest iudicare sibi esse licitum; quia non constat ipsi esse iniustum; vt expressē docet Augustinus libi. 22. contra Faustum c. 75. Sic mulier quæ bona fide contraxit, si postea superueniat dubiū de matrimonij firmitate; potest tamen in particulari iudicare hic & nunc sibi licere reddere debitum, vt expressē habetur cap. Dominus, de secundis nuptijs.

Subditus in bello sui Regis.

Mulier quæ bona fide contraxit.

Ratio est, Quia ex alijs principijs pendet veritas iudicij speculatiui, ex alijs practici: alia enim rationes necessariae sunt, vt credas hunc, de quo dubitas, esse maritū tuum; alia, vt credas te posse ei debitum reddere: alia, vt credas bellum in se esse iustum; alia, vt credas de posse militare. Pari modo ob aliam rationem credimus aliquid esse verum absolute sine circumstantijs; ob aliam vero cum circumstantijs in particulari.

Aliunde pendet veritas speculatiua, aliunde practica.

57
Solutio officio.

Dices, Qui dubitat in vniuersali, etiam necessario dubitat in particulari: ergo fieri nequit vt tunc habeat determinatum iudicium in particulari.

Dubitas in vniuersali, dubitas in particulari uniformiter accipio.

Respondeo, Qui dubitat in vniuersali, necessario etiam dubitat in particulari, si vtrumque consideretur cum iisdem circumstantijs (etsi contrarium videatur sentire Nauarrus supra nu. 62. & Caietanus hoc loco:) quia in vtroque est eadem ratio dubitandi. Sed si illud particulare accipiat cum certis circumstantijs, cum quibus non consideratur vniuersale, fieri potest vt de eo non dubites, quamuis dubites in vniuersali. V. g. Dubitas in genere vtrum die Festo licitum sit facere iter; si tamen tibi aliqua grauis causa superueniat, non dubitas quin tibi ob hanc causam liceat.

DVBIVM IX.

Quid faciendum quando vtrumque est dubium, scilicet, vtrum liceat facere, & an teneatur omittere?

Exempli gratia, Vxorē petente debitum, maritus dubitat an possit reddere, ne forte committat fornicationem, eō quod sit incertus de firmitate matrimonij; & ex altera parte dubitat an possit negare, ne forte faciat iniuriam coniugi. Præcepit aliquid Superior, de quo dubitat inferior an sit licitum. Debes adesse infirmo, & simul incumbit obligatio Sacri audiendi, &c.

38

Respondeo & Dico Primō, In tali casu, quando videntur concurrere obligationes contrariae, vt voluntas sit recta, necesse est alteram partem determinate iudicet hic & nunc sibi esse licitam. Ratio est, quia aliqui ipso modo eligēdi exponit se periculo erradi, siue eligat facere siue omittere.

Quando obligationes contrariae concurrunt.

Dico Secundō, In huiusmodi dubijs, vt prudenter iudicet, hæc sunt obseruanda. Primō, Vtatur aliorum consilio, si potest, & res patiat. Secundō, Si id nō potest, vel quia res non patitur, vel quia consilium non est ad manum; consideret per se diligenter vtrum videatur minus malum, & hoc eligat: hoc enim in tali casu censetur licitum & honestum; minus enim malum comparatum ad maius, rationem boni habet; vt rectē docet Aristot. 5. Ethic. cap. 3. Vt, minus mali est in dubio matrimonij, reddere debitum vxori petenti, quam negare; quia minus malum est exponere se periculo incontinentiæ incerto, quam coniugem spoliare certo iure quod habet ratione possessionis matrimonij bona fide contracti, & hæctenus continuati. Sic minus malum est omittere Sacrum, quam deserere infirmum; quia illud est contra præceptum affirmatiuum iuris humani; hoc verō est contra præceptum negatiuum iuris naturalis. Et sic in cæteris.

59
Obseruanda vt hic prudenter eligat.

Dico Tertio, Quod si in tali casu aliquis eligat id quod ei videtur maius malum, si quidem videatur magnus excessus, erit peccatum mortale; si paruus, erit veniale. Dico Quarto, Si vtrumque videatur æquale malum, poterit eligere vtrum maluerit. Patet, Quia nulla est ratio cur hoc potius quam illud teneatur acceptare.

In dubio matrimonij potius reddas, quam ne coniugem spoliare certo iure quod habet ratione possessionis matrimonij bona fide contracti, & hæctenus continuati.

Potius omittere Sacrum, quam deserere infirmum, quia illud est contra præceptum affirmatiuum iuris humani; hoc verō est contra præceptum negatiuum iuris naturalis. Et sic in cæteris.

Ratio horum omnium est, Quia nemo vniuersali villo casu potest obligari ad impossibile: atqui concurrentibus occasionibus contrarijs, impossibile est vtrique satisfacere: ergo necesse est alteram cessare; cessabit autem ea quæ est minor; necesse enim est, vt hæc cedat maiori: ergo contra hanc licebit facere. Quod si vtraque sit æqualis, vtra vis cessabit; vnde poteris facere contra vtram libet. Vt, si dubites an in extrema necessitate ratione famis, hostis, ignis, vel aquæ, debeas succurrere vxori, an filio primogenito; videatur quæ tibi par obligatio; nec valeas vtrique succurrere; potes vtri libuerit.

60
Si eligat maius malum, quale sit peccatū.

Si æquale malum, quid eliget?

An vxori, an primogenito in fame succurrere.

Nec refert, Vtrum te ipsum tuā culpā in hanc perplexitatem conieceris, an absque culpā incidaris; quia in omni euentu potes te ita gerere, vt nouo peccato non pecces, faciendo pro illo tempore quod in te est; nullo enim tempore Deus amplius ab homine requirit, vt rectē docet Gerson

61
Quid si te in hanc necessitatem conieceris?